

Bůh je, hovoří a jedná vsťíc radikálnímu lidskému rozhodnutí

Tato práce je předložena studijnímu oddělení Global University
jako jeden z požadavků pro klasifikaci v předmětu

**THE3013
Apologetika
čtvrté vydání**

**Vypracoval
Michael Buban
Odevzdáno dne 31. 5. 2013**

Obsah

Úvod.....	4
Co je apologetika?.....	4
Odkud začít?.....	4
Jak nakládat s pochybnostmi?.....	5
Bůh je.....	6
Různé důkazy existence Boha.....	6
Důkaz a posteriori.....	6
Důkaz a priori.....	7
Některé námitky.....	8
Zhodnocení argumentů.....	9
Bůh hovoří.....	10
Bůh jedná.....	13
Závěr.....	15
Bibliografie.....	16

Úvod

Co je apologetika?

Apologetika bývá definována jako odvětví teologie, které se zabývá rozumovou obranou náboženské víry¹. Křesťanská apologetika se tedy snaží bránit a ospravedlnit křesťanskou víru. Pokouší se o to pomocí filosofických důkazů, jimiž zodpovídá otázky existence Boha, a pomocí faktických důkazů, jimiž ospravedlňuje specifika křesťanské víry. Znalost těchto metod umožní křesťanovi nejen hájit svou víru, ale také vysvětlit tazatelům, co je to pravé křesťanství².

Jak píše L. Ford, stát se křesťanem neznamená spáchat intelektuální hara-kiri³. Ježíš řekl, že máme Boha milovat „celou svou myslí“ (Lk 10,27). Víra rozum přesahuje, není však proti němu. Pro nás křesťany platí nutnost zbavit se antiintelektualismu zakořeněného např. ve špatném výkladu verše Ko 2,8⁴, aby bylo možné položit křesťanské víře objektivní a zcela exkluzivní základ ve vztahu k odlišným duchovním tradicím⁵. Má-li se navíc křesťanský Bůh lišit od Boha imaginárního, je potřeba objektivizovat Jeho zjevení v Kristu⁶. Zároveň pro nás křesťany platí, že do Božího království nelze nikoho „prorozumovat“⁷. Taktika hádavého argumentování je předurčena k neúspěchu, protože nerozeznává v evangeliu vedle intelektuálního aspektu také aspekt morální (1K 2,14)⁸. Evangelium je v Novém zákoně vždy ztotožňováno s pravdou. Znamená to, že nevíra je prostě „odpírání pravdě“ (Ř 2,8), rozhodně ne, „neschopnost uvěřit“. V případě nevěřícího, jemuž se zvěstuje evangelium, se tedy ve zvažování víry a rozumu jedná o situaci, v níž by morální závazek nikoli obešel, či přemostil, ale skutečně vyřešil intelektuální problém⁹. Toto morální rozhodnutí stát se křesťanem je podle Ramma čímsi, co sice neslouží jako důkaz křesťanské víry, zároveň to ale vysílá ostatním signál o tom, že právo intelektuálně závazné, nesvévolné a objektivní volby křesťanství, jednoduše nelze popřít. Volba apologety se stává zodpovědnou, prokáže-li se předešlou interakcí s konkurenčními možnostmi¹⁰ a je-li konána s ohledem na to, co z ní vyplývá. Být křesťanem protestantské tradice například znamená přiznat autoritu Bibli a komplexním doktrínám o Trojici, vtělení a o dědičném hříchu¹¹.

Odkud začít?

Začátkem apologetiky tedy je postulovat křesťanskou víru, čili jasně načrtnout a vyznat její klíčový moment morálního rozhodnutí. Toto zjednodušení nebere ohled na širší spektra různých křesťanských teologií. Rozpravu o ní vynechám, v této práci budu vystupovat jako obhájce trojiční

1 Menzies, 18

2 Ibid.

3 Little, 17 (Úvod Leightona Forda)

4 Koloským 2,8 říká: „Dejte si pozor, aby vás někdo nesvedl prázdným a klamným filosofováním, založeným na lidských bájích, na vesmírných mocnostech, a ne na Kristu.“ Pavlovým záměrem nebylo potírat rozumový přístup ke křesťanské víře. Jasně zde reaguje na prvokřesťanské hereze gnosticizmu a legalismu, které buď mísěním evangelia s řeckou filosofií, nebo přehnaným důrazem na židovské kořeny křesťanské víry, odváděly pozornost od Krista, spasitele, Boha (srov. Koloským 2,7.9).

5 Little, 24

6 Little, 25

7 Little, 17 (Úvod Leightona Forda)

8 Little, 26; 1. Korintským 2,14 říká: „Přirozený člověk nemůže přijmout věci Božího Ducha; jsou mu bláznovstvím a nemůže je chápat, protože se dají posoudit jen Duchem.“ Bez díla Ducha svatého žádný člověk neuvěří. Jedním z nástrojů Ducha svatého je rozumné přesvědčování.

9 Little, 28

10 Ramm, 31

11 Ramm, 32

křesťanské teologie v Pavlově, Augustinově, Athanasiově a Lutherově tradici. Počáteční důraz a výchozí bod apologetiky musí dle mého spočívat v objektivizaci zjevení jako rozumově poznatelné kategorie. Naše pankřesťanská roztržičnost a hříšná přirozenost projevující se ve výchovou vštípených a rozum zavádějících mechanismech myšlení či v kulturní situaci¹², nám bude překážkou. O to snažnějším vrcholným celoživotním intelektuálním výkonem by měla apologetika být.

Náboženství není prokázáno pouze osobní zkušeností. Člověk může zakusit mnohé manipulativní hypnotické kejkle a vyznávat při tom náboženství falešné. Problém věřícího je proto zjistit, který důkaz dokazuje platnost náboženství¹³. A je to problém zapeklitý, neboť procesy verifikace jsou ve filosofii a v náboženství daleko komplexnější a obecnější, než v přírodních vědách a v matematice¹⁴.

Jak nakládat s pochybnostmi?

Je rozdíl mezi pochybností a nevírou. Zatímco pochybnost by chtěla věřit, ale nemůže, nevíra věřit nechce a rozhodně nebude¹⁵. Problém pochybnosti je vystižen v samotném Písmu naříkajícími žalmy, upřímností proroků a pokušením Krista. Pochybnost sama není hříchem, byť k němu může vést. Je to d'áblův nástroj ke stržení spaseného¹⁶. Podle Luthera je však pochybnost zároveň zárukou skutečné víry. Ani apologetika se možnosti pochybovat nebrání, zvláště pak proto, že sám apologeta nutně přichází do styku s útoky, které mohou napadnout jeho vlastní víru a uvádět ho ve zmatek, o němž ani před přijetím víry nevěděl¹⁷.

---

12 Ramm, 37

13 Ramm, 30

14 Ramm, 31

15 Little, 17 (Úvod Leightona Forda)

16 Ramm, 74

17 Ramm, 75

Bůh je

Různé důkazy existence Boha

Bylo by podle mého názoru nepřipadné pokoušet se identifikovat v dialogu nad existencí Boha jednotlivé články obžaloby. Učiním opak: zaměřím se na teistické důkazy obecně, následně se pokusím komentovat je a zhodnotit jejich přínos. Profesor Ramm rozeznává tři druhy teistických důkazů¹⁸:

1. Důkaz *a posteriori*
2. Důkaz *a priori*
3. Důkaz ze zjevení

Poslední zmíněná kategorie spadá do příští kapitoly, protože se svou povahou vůči předchozím dvěma kategoriím značně uvolňuje.

Důkaz a posteriori

Tento druh dokazování hledá v rámci poznatelného takovou vlastnost nebo předmět poznatelného, jenž nemůže být vyložen jinak, než za předpokladu existence Boha. Předpokládá se tedy, že vesmír sám sebe nemůže vysvětlit, resp. že není pro člověka možné vysvětlit vesmír přirozeným vědeckým bádáním¹⁹. Argumenty a posteriori mají základ v řecké filosofii, kulminují u Aristotela a jsou přejaty a vyjádřeny Tomášem Akvinským, který jim dává krystalickou formu patera cest k důkazu Boží existence²⁰:

1. **Je-li ve vesmíru pohyb, existuje první Hybatel.**
2. **Každá věc má svou příčinu. Musí proto existovat první Příčina²¹.**
3. **Vše, co existuje, je v existenci vzájemně závislé. Aby bylo samotné existování o sobě vůbec možné, musí existovat cosi, co určuje poměr všeho ostatního, samo však to není určováno žádným dalším poměrem.**
4. **Existence je rozdělena do hierarchie dokonalosti. Od krásného, složitého a absolutního až po obyčejné, jednoduché, relativní. Vrcholem této hierarchie a měřítkem všeho nižšího je Bůh.**
5. **Uspořádání a směřování veškerenstva má smysl. Ručitelem tohoto smyslu je Bůh.**

Aposteriorní důkazy obecně jsou vážně napadány a vyvráceny na základě předpokladu, že vesmír a život na Zemi sám sebe vysvětlit může. Například lidské oko či ruka jsou sice komplikované, mohly však vzniknout pomocí dlouhé evoluce pomalými změnami. Tato vysvětlitelnost světa, byť rozumně možná, naráží na opomíjený problém extrémně nízkých pravděpodobností. Střízlivé úvahy nad evoluční teorií dochází k tomu, že by bývalo bylo potřeba nikoli dvou, ale asi padesáti miliard let k tomu, aby evoluce proběhla až k nynějšímu výsledku²². Podobně pravděpodobnost jistých biologických evolučních změn je tak nízká, že ji nelze v empirickém uvažování brát v úvahu²³. S popuštěním páteho důkazu je tedy potřeba žádat o pokoru a otevřenost odpovědím, které

18 Ramm, 80

19 Ramm, 80

20 Ramm, 81-82

21 Little, 37

22 Ramm, 82

23 Ramm, 83

upřímnému tazateli možná nebudou po chuti²⁴.

Důkaz a priori

Dokazování a priori hledá svůj základ kdesi uvnitř člověka, v jeho vrozeném poznání²⁵. Bůh je v člověku předpokládán jako dědičná idea, která je společná všem příslušníkům lidského druhu. Mezi možné varianty apriorních důkazů Boží existence řadí profesor Ramm následující:

1. **V každém člověku existuje Bůh jako vrozená idea.** Tato idea může být potlačena a přeslechnuta, noří se však z apriorního (předzkušnostního) lidského poznání například v kritické situaci^{26,27}. Podobně i vědomí konečnosti, hříšnosti, nebo kladné lidské vlastnosti, jsou Božím odrazem v člověku. Větší váhy se tomuto argumentu podle mého názoru dostává s ohledem na některá zjištění komparativní religionistiky, podle nichž stála představa o jednom Bohu na počátku dějin lidstva. Teprve z této představy se vyvinuly jiné než monoteistické duchovní tradice²⁸, což souhlasí jak s neodolatelným vědomím vrozené ideje Boha, tak s Biblickým svědectvím o zbožnosti prvních lidí.
2. **Bůh je jediným možným předmětem mysticismu.** Dle mystické teorie lze po vyšplháním mystickým žebříku dosáhnou extatické zkušenosti s Bohem (vyznání, kontemplace, uctívání). Předpokladem je, že se mystická zkušenost s určitostí se děla, děje a bude dít tak jistě, že hraje roli jako potvrzení Boží existence²⁹.
3. **Bůh je Pravda**, tak o Něm svědčí Písmo. Kristus je jako Logos označen za původce života a světla v člověku. Pravda je zároveň cosi, co člověk vnímá jako záruku svého nazírání světa. Jednotlivá pravda je však možná pouze pokud je odleskem Pravdy o sobě. Pokud tedy postulujeme, že Bůh je Pravda a že každá pravda implikuje kontext všeobecné Pravdy, pak jednotlivá pravda implikuje existenci Boha³⁰.
4. **Bůh je nejvyšší a nejdokonalejší bytost**, jakou si lze představit. Podstata a existence jsou u takové bytosti nezbytné a pokud by podstata a existence nebyla její součástí, nebyla by již nejvyšší a nejdokonalejší. Naše představa o nejvyšší a nejdokonalejší bytosti tedy znamená nevyhnutelnou existenci této bytosti³¹. Tento argument je platný pouze v rámci platónských premis. Mimo ně může sloužit jako definice Boha v němž je možné věřit³².
5. **Člověk je konečný** a svou konečnost si uvědomuje. Co mu tuto jistotu dává? To neustálá konfrontace s Nekonečností. Smysl pro konečnost je tedy důkazem Nekonečností. Současní filosofové nejsou tímto argumentem oslněni, neboť k vědomí konečnosti lze dojít za pomoci vědeckých poznatků³³.
6. **Člověk nemá klid, dokud nespočine v Bohu.** Tento augustinovský motiv³⁴ předpokládá v srdci člověka touhu po věčnosti. Je však příliš vágní, než aby mohl posloužit jako důkaz.

---

24 Ramm, 84

25 Ramm, 86

26 Ibid.

27 Little, 36

28 Little, 37

29 Ramm, 87

30 Ramm, 89

31 Ibid.

32 Ramm, 90

33 Ibid.

34 Augustin, 63. „Měl jsem hlad po vnitřním pokrmu, jímž jsi Ty, Bože můj, ale tento hlad mne netrápil; netoužil jsem po nepomíjejícím pokrmu, ne proto, že jsem jím byl nasycen, nýbrž čím jsem ho byl prázdnější, tím více se mně ošklivil.“

7. **Vnímání je nám dáno.** Před příchodem moderní psychologie bylo smyslové vnímání chápáno jako duševní událost, která je zahájena událostí fyzickou. Pro Berkeleyho však bylo nemožné, aby fyzická událost zapříčinila událost duševní. Duševní událost vnímání však nemůže být ani výtvozem samotného člověka. Je mu proto dána Bohem, jenž je jako duševní osoba původcem duševních událostí smyslového vnímání, které tudíž samo o sobě dokazuje Boží existenci. Ačkoli v současnosti víme o smyslovém vnímání více, stále není jasné, jakým způsobem se z jednotlivé smyslové informace stává komplexní mentální proces³⁵. A jak to, že se jím stává stejně v každém z nás.
8. **Existenciální přístup** neuznává předchozím argumentům více než užitečnost v definování termínu „Bůh“. Nesoustředí se na verifikaci Boží existence, neboť ji předpokládá. Soustředí se namísto toho na skutečnost bytostného rozhodnutí člověka k víře či nevíře. K tomuto rozhodnutí jej volá kérygma jako sdělení Boha člověku. Pravda kérygmatu však nemůže být prokázána standardními metodami. Je to pravda, která může být člověkem rozhodnuta. Pokud jde o důkaz Boží existence, pak není zapotřebí filosofických či faktických důkazů. Rozhodnutí v Boží prospěch v rámci intencí kérygmatu je dostatečné pro vytyčení víry a zkušenost kérygmatu potvrzuje sama sebe. „Jakákoli snaha o přidání k její integritě je zradou sebepotvrzujícího charakteru zkušenosti kérygmatu“³⁶. K tomuto bodu se radostně hlásím jako k podle mého názoru jedinému slibnému východisku ze všech zmíněných. Hlásím se k němu však pouze natolik výrazně a radostně, nakolik v něm zůstane aspekt naprosté objektivity předpokládané Božího kérygmatického zjevení se každému jednotlivci skrze kérygmaticky vitální objektivní fakt Kristova díla spásy.

Některé námitky

Argumenty oslabené Kantovou kritikou mohou posloužit jako důkaz, pokud budou podepřené morálním rozhodnutím dle existenciálního přístupu. Tuto praxi však moderní filosofie, která morálku a logiku striktně rozlišuje, neuznává³⁷.

Immanuel Kant, vzproužen Davidem Humem, ve své *Kritice čistého rozumu* tradiční filosofické důkazy Boží existence spolehlivě vyvrátil. V samotné struktuře tohoto jeho díla jednoduše nebylo místo pro tvzení „Bůh existuje“. Toto moderní nastavení formuloval nejprve Hume poznámkou, že metafyzická a teologická díla jsou plná sofistiky a iluze, protože nepracují s kvantitou, číslem a nepokouší se o experiment týkající se hmoty či faktu³⁸.

K aposteriorním důkazům obecně Kant poznamenává, že se všeho dokazování dopouštějí za ontologického předpokladu věčnosti, který pokud padá, bere s sebou všechny argumenty, které se snaží dokázat věčného Boha. Anselmův ontologický argument vyvrátil Kant tím, že nenalezl ve své kapse sto ideálních tolarů, které si v ní představil³⁹. Moderní opozice také ukazuje na to, že existenci Boha nelze verifikovat, a přesto teisté neposkytují žádné podmínky, za nichž by uznali jeho neexistenci. K tomu můžeme jako teisté dodat, že jelikož nelze Boha definitivně falsifikovat, byly by podmínky neexistence Boha takové, že by si buď protirečily a naopak dokazovaly existenci Boha (např. empirický důkaz, že Bůh není, by musel operovat v nadpřirozených podmínkách), nebo by samy odporovaly zákonům kauzální logiky (např. argument „Boha dokázat, proto neexistuje“). Mezi moderními přístupy k teistickým důkazům obecně stojí za zmínku pozitivismus, který za platné poznání považuje pouze to vědecké, opodstatnělé, kontrastující se spekulací. Po pozitivismu pak navazující škola verifikace, která pravdivost tvrzení posuzuje dle prostředků jeho dokázání.

35 Ramm, 92

36 Ramm, 93

37 Ramm, 95

38 Ibid.

39 Ramm, 96

(Tvrzení „tráva je zelená“ je tedy pravdivé jenom a prostě proto, že existuje způsob verifikace a že verifikace úspěšně proběhne. Tvrzení „Bůh jest“ je pak nepravdivé proto, že neexistuje žádný způsob verifikace⁴⁰.)

Zhodnocení argumentů

Z hlediska své současné situace shledávám některé teistické argumenty jako nápomocné a podnětné, jiné pak spíše nepoužitelné či nežádoucí. Aposteriorních argumentů kauzální logiky se děším jako čehosi, co je křesťanskému zvěstování neadekvátní. Pokládám na druhou stranu za nutné ohradit se vůči arogantnímu předpokladu vysvětlitelného vesmíru, zvláště je-li v rozporu se současným vědeckým poznáním.

Důkazy apriorní nejsou co do povahy zcela homogenní. Poukaz na vrozenou ideu Boha uznávám pouze ve spolupráci s religionistickou teorií monoteistické víry na počátku dějin. Odkaz na mystickou zkušenost souvisí s odkazem na spočinutí v Bohu (Augustin). Oba je chápu jako homiletické nástroje, nikoli jako důkazy. Odkazy na Nejvyšší bytost (Anselm), Pravdu, konečnost v Nekonečnosti a na Garanta vnímání jsou spíše nežádoucí a u moderního člověka způsobují netečnost. Za mimořádně přínosný považuji existenciální přístup k apriornímu důkazu. Není to ovšem důkaz, je to spíše jakási předmluva ke kapitole nepodmíněného Božího zjevení.

Některé soudobé teistické důkazy považuji za naprosto bezzubé coby důkazy, zároveň však za mimořádně vhodné v kombinaci s kérygmatickou výzvou (existenciální přístup k apriornímu dokazování). Uvedu příklad:

Paul E. Little upozorňuje na jedinečné, život umožňující podmínky života na planetě Zemi. Optimální vzdálenost od Slunce a vysoká měrná tepelná kapacita vody, jakož i její erozní účinky a příhodné body tání a varu, jsou „jako stvořené“ pro podporu života⁴¹. Tento zajímavý postřeh může být teistickým „povzbuzením“, jako argument je pouze nahrávkou na smeč Douglasově satyře o kaluži zcela přesvědčené o tom, že svět, v němž se rozlévá, byl vytvarován přesně pro ni⁴².

Kaluž rozlévající se v nerovnostech země kopíruje její povrch díky svému skupenství, ne díky designu země. Kérygmatická výzva dnešního posluchače se skrývá v otázce, kdo je v tomto podobenství země a co představuje kaluž? Byl člověk stvořen pro vesmír, nebo vesmír pro člověka? Žádná odpověď na tuto otázku nemusí nutně předpokládat existenci či neexistenci Boha. Možná ale, že když je otázka zodpovězena zároveň s kérygmatickou výzvou, bude její odpověď určující pro Boží zjevení či nezjevení, které bude následovat.

---

40 Ramm, 98

41 Little, 38

42 DAWKINS, Richard. Eulogy for Douglas Adams, Church of Saint Martin in the Fields. In: *Edge* [online]. 2001 [cit. 2013-05-30]. Dostupné z: http://www.edge.org/documents/adams_index.html

Bůh hovoří

S ohledem na to, co bylo dosud řečeno, tvrdím, že teistické důkazy nezmohou nic v pravém poznání Boha, jenž pramení z Jeho nezasloužené milosti (nikoli v kalvínském smyslu). Je to Bůh, kdo přichází k člověku a pádně ho tak přesvědčuje o své existenci. Z hlediska Bible zřejmě není logicky organizovaný důkaz Boha nutný. Bible ostatně svědčí o Bohu, který se setkává s člověkem a naprosto nikoli o člověku nalézajícím Boha⁴³ vlastní silou.

Otázka víry v Boha nepoznaného, avšak dobrovolně zjeveného, je o poznání širší, než kauzální důkaz Jeho existence. Dle Kierkegaarda je víra podmíněna radikální duchovní transformací v člověku. Podobně Kalvín zdůrazňuje, že víra bez zbožnosti je pouze výsměchem. Samotné Žalmy přeci nemohou hovořit o Boží existenci bez ohledu na bázeň, důvěru, víru či odevzdanost. Biblický příkaz „Budete svatí, neboť já jsem svatý“ (1Pt 1,16; ČSP) nám naznačuje, že víra v Boha bez reflexe Jeho mravních vlastností vlastním životem není vírou v Boha Bible⁴⁴. Bůh se sám zjevuje v moci, ve spasení, v realitě, rozhodně ne jako Bůh nahý⁴⁵, kterého jsme my odkryli. Mimo dobrotivé Boží zjevení není možné poznat zda a jaký Bůh je⁴⁶. A právě proto je pro věřícího realita Boha a uctívání Boha nedílné. Pro něj se zde nejedná o titěrný filosofický problém mezi mnohými, ale o záruku všeho, čemu věří⁴⁷.

Toto milostivé zjevení je zároveň objektivní. Univerzálně pravdivé Písmo se s věřícím shoduje na tom, že Bůh opravdu „je tím, kým je“ (Ex 3,14) a že Jeho zjevení je objektivní v tom absolutním smyslu, že existovalo ještě před člověkem a bude existovat i po něm⁴⁸.

Otázka, která by nás proto mohla dosti zaměstnat, je otázka média Božího zjevení. Proti úhelným kamenům zjevení, k Písmu a ke Kristu, jsou vznášena závažná podezření:

- 1. Jaká je věrohodnost kánonu?** Kánon sedmadvaceti novozákonních a devětatřiceti starozákonních knih je uznáván od konce pátého století. U vzniku stojí potvrzení třemi církevními koncily (Laodicea 363 po Kr., Kartágo 397 po Kr., Hippo 393 po Kr.). To je dostatečně pádný důkaz o inspirovanosti kanonizace.
- 2. Je Bible opravdu Boží slovo?** Respektive: Může se Bible mýlit? Řada teologů akceptuje Písmo jako neomylné pouze v otázkách spasení člověka a záznamy o historických či geografických skutečnostech za inspirované neuznává⁴⁹. Tento postoj ve svém jádru reflektuje nevíru. Není-li Bible knihou zázraků, je nutně plná chyb právě v místech, která o zázracích hovoří. Záznam o zázraku však vnitřně podmiňuje duchovní sdělení Bible. Nebyl-li Kristus vzkříšen z mrtvých, je naše víra marná. Narážíme na kerygmatický okamžik rozhodnutí.

Podle jisté domněnky vznikla doktrína bezchybnosti a neomylnosti Bible teprve jako reakce na osvícenství a její zachovávání v současnosti je proto spíše jakýsi zbytek nešikovné evoluce dogmatu. Tuto domněnku analyticky problematizuje profesor Woodbridge. Sám pak doporučuje příklad Luthera a Kalvína, kteří Bibli nazírali jako neomylné slovo současně Boží i lidské⁵⁰.

---

43 Ramm, 101

44 Ramm, 102

45 Ramm, 109

46 Little, 43

47 Ramm, 78

48 Ramm 106

49 Bruce, 271

50 Woodbridge, 267

- 3. Co nám odhaluje vyšší kritika Bible?** Podle mého názoru neodhaluje o moc více, než jistou zmatenost před kerygmatickým kamenem úrazu. Mravenčí dekonstrukce Písma za pomoci historicko-kritické metodologie pouze vytváří rozdíl mezi rozhodnutím věřit v jasně zaznamenané inspirované události, nebo nevěřit. Názornou ukázkou jsem popsal ve svém článku *Boží slovo autentické*⁵¹. Chci jednoduše říci: Pokud historicko-kritická metoda napadá Písmo, které je dokumentem Božího zjevení a jestliže Boží zjevení ustavuje kerygmatickou situaci, která má vést k víře, znamená to, že historicko-kritická metoda chtě nechtě pracuje v intencích nevíry.
- 4. Je Ježíš Kristus Bohem?** O stručný důkaz teologické nevyhnutelnosti Kristova božství jsem se pokusil ve svém článku *Kristovo dílo spásy*⁵². Skutečnou otázkou zde však je: **Jak se z Ježíše Nazaretského stal Ježíš Kristus?** Nebyli to spíše pozdější apoštolé, kdo podvrhli křesťanskou teologii i s jejím nevyhnutelným prvokřesťanským vyznáním, které zní „Ježíš Kristus“ (nebo lépe: „Ježíš je Kristus“)⁵³? Biblické svědectví hovoří jasně; hovoří tak proti tendenci liberální teologie rozlišit historického Ježíše od vyznávaného Krista a přeorientovat se na prvního⁵⁴, ačkoli ten je v tom druhém dávno obsažen. Liberální teologie se tak opět vrací před kerygmatické rozhodnutí o víře v Boha takového, jaký se nám v Ježíši Kristu rozhodl být.
- 5. Kdo nebo co je to Duch svatý?** Dialektická otázka zní: Je Bible inspirovaná? A jak to lze dokázat? Že je Duch svatý inspirátorem Bible, to je křesťanské dogma. Že v ní ožívá dnes, to je mystický zkušenostní fakt. Tato mystická zkušenost Písma živého, funkčního, Písma odpovídajícího právě změně našich životů, jsou důkazem platnosti křesťanské Bible, kterou inspiroval právě křesťanský Bůh. Na námitky nelze reagovat jinak, než pozváním k účasti na aktuální zkušenosti. Podmínkou účasti je nicméně opět kerygmatické rozhodnutí.
- 6. A jak mohutný je v křesťanských člancích víry nános vlivu sousedních náboženství, církevní tradice, apokryfů?** Moderní religionistika se zabývá srovnáváním jednotlivostí v duchovních tradicích archaických civilizací (např. kaldejské, indické, izraelské, řecké, egyptské, indiánské atp.) a nalézá v nich podobnosti a odkazy na společný původ⁵⁵. Křesťanství není z tohoto bádání vyjmuté. Tak se například dozvídáme, že křesť je pouze specifická verze iniciačního rituálu. Ježíš bývá srovnáván s mytickými polobohy, bývá chápán jako heros, který v posvátném čase zakládá tradiční večeři Páně a svou smrtí zahajuje její cyklickou připomínku. Objektivita evangelí se z tohoto pojetí úplně vytrácí, jde v nich pouze o mytologické vysvětlení prvocírkevní kosmologie. Fenomén agresivní komparativní religionistiky nám ilustruje, že religionistická metodologie je nástrojem, nikoli vodítkem k pravdě. Tam nás přivedla téměř k důkazu o pravdivosti Biblického záznamu o původu lidstva (viz důkaz a priori č. 1), tu zas dekonstruuje křesťanské svědectví na sbírku vlivů a faktorů. K samotnému argumentu lze říci: Křesťanství je jedinečné v pojetí vztahu člověka s Bohem. Zatímco v ostatních náboženstvích člověk dosahuje Boha, v křesťanství se Bůh sklání ke člověku. To platí o stvoření, zjevení a o Kristově díle spásy.
- 7. A vstal tedy Ježíš opravdu z mrtvých?** Teologicky je Ježíšovo vzkříšení nevyhnutelné (1K 15,17)⁵⁶. Fakticky se stalo předmětem sporů (Mt 28,15). Přirozená vysvětlení uvádí profesor Stein v knize *Jesus the Messiah*:

7.1. Ženy si spletly hrob. To je nepravděpodobné, jelikož šlo o zvláštní, neobyčejnou

51 Buban, *Boží slovo autentické*

52 Buban, *Kristovo dílo spásy*

53 Ebeling, 37

54 Ebeling, 38

55 Buban, *Mýtus o věčném návratu* [stručný rozbor a recenze stejnojmenné knihy Mircei Eliadeho]

56 Little, 61

hrobku vytesanou ve skále a s velkým kamenem u vchodu⁵⁷.

- 7.2.** Tělo vzal Josef z Arimatie, nebo Pilát Pontský. To je však v rozporu s tím, že židé podplatili vojáky, aby říkali, že tělo vzali učedníci (Mt 28,11-15). Pokud by Josef z Arimatie kolaboroval s židy, pak by jim řekl, kde tělo ukryl a oni by ho použili jako důkaz proti křesťanskému svědectví, že Ježíš je vzkříšen. Pokud by tělo vzal Pilát, aby se židům pomstil za nátlak, museli by jeho vojáci sehrát výborné divadlo před židy i před křesťany. Celá tato teorie nemá žádný důkazní základ a je velmi nepravděpodobné, že by nevyšla najevo⁵⁸.
- 7.3.** Ježíš na kříži pouze omdlel, během tří dnů se uzdravil a pak se zjevil učedníkům. Pokud ale bylo jeho křížování standardní a jeho regenerační proces přirozený, pak je otázka, jak kulhající, polomrtvý Ježíš přesvědčoval učedníky, aby si sáhli do jeho ran, neboť byl zázračně vzkříšen a vystupuje k Otci⁵⁹.
- 7.4.** Tělo ukradli učedníci. Jak by však reagovaly stráže? Byli by pak učedníci s to nezištně trpět za podvod⁶⁰?
- 7.5.** Učedníci viděli Ježíše pouze jako přízrak v davové psychóze hysterického očekávání. Žádná známá psychóza však není tak hromadná, detailní a tak shodně popsána v šesti jednotlivých svědectvích⁶¹. Evangelia navíc naopak svědčí o zklamání a zármutku učedníků, který extatickým prožitkům nedává prostor.

---

57 Stein, 267

58 Stein, 268

59 Ibid.

60 Little, 64

61 Stein, 271

Bůh jedná

1. **Zázrak je možný a skutečný.** Jednotlivé zázračné skutečnosti, které v Bibli nalzáme, jsou čtenářem chápány buď jako popisy reálné nadpřirozené události, nebo jako jakési nádoby určené k přenášení duchovních pravd. Jeho chápání zázraku je podmíněné předpokladem možnosti zázraku, který zase odráží jeho pojetí Boha⁶². Existující Bůh je ze své podstaty zázraku schopen. Bůh, který je v poddanství přírodních zákonů, nebo dokonce neexistuje, ten eo ipso Bohem není⁶³. Ten, kdo věří v existujícího Boha, dobře zná přírodní zákony, jimž sám podléhá. Právě proto je ale s to vidět zázrak tam, kde Bůh nepochybně zasahuje do situace přirozených okolností a činí v nich změnu.
2. **Lidská a vědecká zkušenost versus Bible.** Křesťanský apologeta Little rozeznává na pozadí nešťastného problematizování vztahu Bible a vědy dvojí zlozvyk: Jednak v tom, že se Bibli podsouvají tvrzení, která v ní nejsou obsažena. Za druhé v tom, že vědecká fakta bývají filosoficky interpretována, totiž extrapolována do prapodivných principů, které se vydávají za vědecké, avšak nesouvisí s původními vědeckými fakty. Little pak výstižně uvádí:

Pokud se omezíme jen na to, co Bible skutečně říká a pokud budeme brát v potaz pouze skutečně vědecká, enormně tím omezíme pole kontroverze⁶⁴.

Bible například neuvádí, že svět vznikl v roce 4004 př. Kr. Pojem „den“ v první kapitole Genesis nemusí s ohledem na žánr pasáže znamenat 24 hodin⁶⁵, ale časové období. Evoluční teorie naproti tomu fakticky neimplikuje nic filosofického, antropologického, sociologického či religionistického. S filosofickým evolucionismem křesťanství samozřejmě nesouhlasí. Diskuse o biologické evoluci druhů patří do biologie a co do faktů, které obnáší, nijak nekoutruje biblickému svědectví.

3. **Zlo a utrpení.** Častá a běžná theodicea vysvětluje zlo racionálně a optimisticky (Leibniz) jako nástroj vše prostupujícího dobra⁶⁶. Tato myšlenka, byť častá a běžná, bývá napadána jako příliš relativizující, nevšímavá k hrozným tragédiím⁶⁷. Podle Bartha, který zlo vysvětluje filosoficky jako racionálně nevysvětlitelné „prázdnost“, Leibnizova teorie pochybila již jen pokusem o vysvětlení⁶⁸. Ačkoli Leibnizova teorie není bez problému, může posloužit jako východisko v odpovědi na argument, který na existenci zla dokazuje neexistenci Boha. Na otázku „jestliže je Bůh, proč dopouští zlo?“ lze odpovědět srovnatelnou logikou: „jestliže je člověk zakouší dobro, odkud dobro pochází?“ Východiskem obou argumentů je přístup k Bohu jako k historické skutečnosti vtěleného Krista⁶⁹.

Křesťanům radí profesor Ramm přistupovat k otázce zla jako k pastoračnímu problému a čelit mu především křesťansky. Bible problém zla nijak nebagatelizuje a kniha Jób naopak ukazuje, že zlo, které se v hříchem porušeném světě děje, není vždy tím, co si přeje Bůh⁷⁰, a tedy ani tím, co by člověka mělo ve vztahu k Bohu zajímat na prvním místě.

62 Little, 115

63 Little, 116

64 Little, 131

65 Little, 130-131

66 Ramm, 147

67 Ramm, 149

68 Ramm, 148

69 Ramm, 150-151

70 Fee & Stuart, 190

4. **Křesťanská zkušenost Boha.** Je platná, nebo subjektivní? Je konverze vymytím mozku dezorientovaných, emocionálně nevyrovnaných osob? Lze křesťanskou zkušenost vysvětlit podmíněnými reflexy? Emocionálně vypjaté evangelizace jsou samozřejmě nevídanou praxí některých kazatelů⁷¹. I kdybychom však připustili, že křesťanskou zkušenost lze vysvětlit pouze pomocí psychologie, důvod této zkušenosti a její faktické okolnosti zůstanou nevysvětleny. Člověk je navíc schopen sebereflexe, což vylučuje vysvětlení křesťanství jako sady podmíněných reflexů. (Nehledě na fakt, že bezpočet jedinců vychovaných v křesťanských rodinách od víry odpadlo). Dále je zde skutečnost homogenních výpovědí křesťanů, kteří navzdory naprosto rozdílnému prostředí výchovy svědčí o stejné osobní zkušenosti s Ježíšem Kristem, která mění jejich životy, což je zajisté více, než důsledek jakýchsi zbožných přání⁷². Úskalím výpovědi o osobní zkušenosti je, že ji nelze vyvrátit. Podléhá nicméně dvěma otázkám: (A) Kdo další měl podobnou zkušenost? Tisíce křesťanů mohou vypovídat o tom, jak Kristus změnil jejich životy! (B) Je tato zkušenost vázána k nějakému objektivnímu základu mimo vypovídajícího? Ano, objektivním základem je historická skutečnost toho, že Ježíš Kristus vstal z mrtvých⁷³!

Psychologický rozměr křesťanské zkušenosti navíc není čímsi, co by odporovalo spásnému úkolu křesťanství. Zvýšený zájem zástupců o lékařskou psychologickou pomoc, prodávánost populárně psychologické literatury a nárůst sociálně patologických jevů, indikuje vzrůstající potřebu lidí po naplnění prázdnoty, nalezení pokoje, klidu, smyslu a bezpečí. Na tuto poptávku Ježíš odpovídá: „Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout.“ (Mt 11,28)⁷⁴.

---

71 Little, 177

72 Little, 179

73 Little, 181

74 Little, 184

Závěr

Křesťanské zvěstování, to není sofistika, matení pojmů a chytračení. Je to úsilí o dobrání se pravdy. Svědomí v Kristu nedovoluje věřícímu manipulovat s argumenty a zamlčovat fakta, ale jak v teistických sporech filosofie, tak v evoluční teorii biologie, tak v kosmologických závěrech fyziky či astronomie, vždy pečlivě formulovat, poctivě odpovídat, uznávat vlastní omyly a s úctou apelovat na skromnost a poctivost v nakládání s tím nemnohým, co víme a s tím přemnohým, co dosud nemůžeme s určitostí říci.

Poznání Boha přeci nezávisí na našem empirickém zkoumání nebo racionálním konstruování. Jak píše Little: „On je osobní Bytost, která se v lásce zjevila a je poznatelná v osobní odpovědi⁷⁵.“ Tato osobní odpověď na výzvu kérygmatu je podle mého názoru klíčovým okamžikem v postoji člověka ke kontroverzím, v nichž se neprotiví tmářství víry osvícenosti vědy, jak by se někteří rádi domnívali; protiví se v nich nevěra víře jako dva nepřátelské, kérygmaticky rozhodné a lidské existenci osudné postoje.

---

75 Little, 132

Bibliografie

Biblické verše dle Českého ekumenického překladu, není-li uvedeno jinak.

RAMM, Bernard L. *A Christian appeal to reason*. Waco, Tex: Word Books, 1977. ISBN 08-499-2812-5.

LITTLE, Paul E. THE BILLY GRAHAM EVANGELISTIV ASSOCIATION. *Know Why You Believe*. Wheaton, Illinois: Scripture Press Publications, Inc., 1967.

MENZIES, William. GLOBAL UNIVERSITY. *Apologetics*. Fourth edition. Springfield, Missouri, USA: Global University, 2004. ISBN 978-0-7617-0879-7.

BUBAN, Michael. *Blog bratra ekima* [online]. 2013 [cit. 2013-05-30]. Dostupné z: <http://michael.buban.cz>

EBELING, Gerhard. *Podstata křesťanské víry*. Vyd. 1. Překlad Otakar Antoň Funda. Praha: OIKOYMENH, 1996, 159 s. Oikúmené. ISBN 80-86005-16-X.

STEIN, Robert H. *Jesus the Messiah: a survey of the life of Christ*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, c1996, 290 p. ISBN 08-308-1884-7.

FEE, Gordon D a Douglas K STUART. *Jak číst Bibli s porozuměním*. 3. vyd. Překlad Alena Koželuhová. Praha: Návrat domů, c2012, 239 s. ISBN 978-80-7255-270-2.

WOODBIDGE, Edited by D.A. Carson and John D. *Hermeneutics, authority and canon*. Leicester: Inter-Varsity, 1986. ISBN 0851115721.

BRUCE, F. *The canon of scripture*. Downers Grove, Ill.: Inter-Varsity Press, c1988, 349 p. ISBN 08-308-1258-X.

AUGUSTINUS, Aurelius. *Vyznání*. Přel. Mikuláš Levý. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992. 564 s. ISBN 8017-480-3.